

Izvještaj

BARSKI DIJALOG

Zajednica pokreće promjene
23 - 24.10.2024.

Uvod

Lokalni dijalog u Baru pod nazivom Zajednica pokreće promjene poslužio je kao platforma za okupljanje različitih aktera kako bi se, kroz strukturirani dijalog, odgovorilo na ključne izazove zajednice i unaprijedila društvena kohezija. Koncept je osmišljen kao inspirativan i otvoren prostor, gdje su se kroz dijalog inicirale akcije za opšte dobro i budućnost po mjeri svih.

BARSKI DIJALOG dio je zajedničkog programa Ujedinjenih nacija **Zajedno za opšte dobro**, koji realizuju UNDP, UNICEF i UNESCO, u saradnji sa Vladom Crne Gore, a finansira ga Fond Ujedinjenih nacija za izgradnju mira.

Program ima za cilj jačanje društvene kohezije kroz unapređenje povjerenja građanki i građana u institucije, kao i jačanje otpornosti zajednica na govor mržnje, rodno zasnovano nasilje, nasilje prema i među djecom i mladima. Projektne aktivnosti uključuju nekoliko važnih intervencija, koje će se realizovati i na lokalnom i na nacionalnom nivou. Pored Bara, dijalozi su organizovani i u: Bijelom Polju, Ulcinju, Podgorici i Pljevljima.

BARSKI DIJALOG

omogućio je učesnicima/cama da:

- Razmijene mišljenja i ideje o tome što žele da unaprijede u svom gradu/kakav grad žele;
- Zajedno sa svojim sugrađanima/kama i predstavnicima lokalne samouprave razgovaraju o ključnim izazovima u zajednici;
- Podijele viziju grada u kojem se promovišu zajedništvo, solidarnost, međusobno povjerenje, kao i povjerenje u institucije;

Kroz otvoreni dijalog, timski rad, inovativne aktivnosti i edukativne prezentacije, građani/ke su, zajedno sa predstavnicima lokalne samouprave, radili na osmišljavanju konkretnih preporuka koje će doprinijeti unapređenju društvene kohezije u Baru.

Učesnici/ce lokalnog dijaloga imaju priliku da budu i dio **Laboratorije za inovacije u oblasti društvene kohezije**, gdje će predložene ideje biti dodatno razvijane, a realizacija nekih od njih podržana. Pilotiranje odabranih rješenja će biti podržano i finansirano kroz ovaj zajednički program. Osim samih ideja za konkretna rješenja, u okviru dijaloga će biti kreirane i preporuke relevantnim institucijama, koje će biti razmatrane od strane lokalne samouprave, a kasnije i institucija na nacionalnom nivou – kroz nacionalni dijalog koji će biti organizovan u maju 2025.

Predviđeno je da lokalne samouprave budu podržane da preporuke proizašle sa dijaloga pretoče u lokalne akcione planove i Povelje za društvenu koheziju. Preporuke sa lokalnih dijaloga biće prenešene na nacionalni nivo kroz saradnju sa relevantnim institucijama, kako bi se i na tom nivou kreirali setovi konkretnih mjera za unapređenje društvene kohezije.

81

Na BARSKOM DIJALOGU učestvovali su građani i građanke različitih starosnih grupa, etničkih pripadnosti i profesionalnih iskustava. Događaju su prisustvovali predstavnici/e Opštine Bar, odbornik lokalnog parlamenta, djeca, penzioneri, mladi, novinari, predstavnici NVO, preduzetnici, studenti, umjetnici i ostali.

■ žene ■ muškarci

66.7%

33.3%

Kako građani/ke razumiju društvenu koheziju?

Društvena kohezija je ključni koncept za razumijevanje odnosa i zajedništva unutar zajednice. U okviru prve sesije, učesnici su imali priliku da se detaljnije upoznaju sa ovim pojmom i značajem za unapređenje društvenih odnosa. Interaktivno predavanje o društvenoj koheziji je održala profesorica sa Fakulteta političkih nauka, Univerziteta Crne Gore, prof. **Danijela Vuković-Ćalasan**.

Društvena kohezija predstavlja multidimenzionalan i kompleksan društveni koncept, koji se najjednostavnije može definisati kao način na koji članovi/ce jednog društva rade i žive zajedno. Postoje različite definicije društvene kohezije, ali sve obuhvataju sljedeće elemente: pozitivan odnos prema različitostima i povjerenje među ljudima, osjećaj pripadnosti zajednici, percepcija da je društvo pravedno prema svim članovima, želja i spremnost za učešće u javnom životu i doprinos razvoju društva.

Prema definiciji *Fondacije Bertelsman*, kohezivno društvo karakterišu:

- Stabilni društveni odnosi (mreža između pojedinaca i grupa unutar društva);
- Pozitivna povezanost između članova/ica i same zajednice (pozitivan odnos prema zajednici i identifikacija pojedinaca sa zajednicom i njenim institucijama);
- Fokusiranost na opšte dobro (ponašanja, aktivnosti i stavovi članova/ca društva koji pokazuju odgovornost za druge i za zajednicu u cjelini).

Nakon predavanja i grupnog rada, učesnici/ce su formirali zajedničke zaključke:

Principi društvene kohezije: građani/ke smatraju da je društvena pravda osnovni temelj kohezivnog društva. Naglašen je značaj transparentnosti, saradnje i uključenosti svih, posebno marginalizovanih grupa. Prava društvena kohezija postoji kada svaki pojedinac/ka osjeća da može uticati na odluke zajednice, a razlike među ljudima se doživljavaju kao prednosti, a ne slabosti.

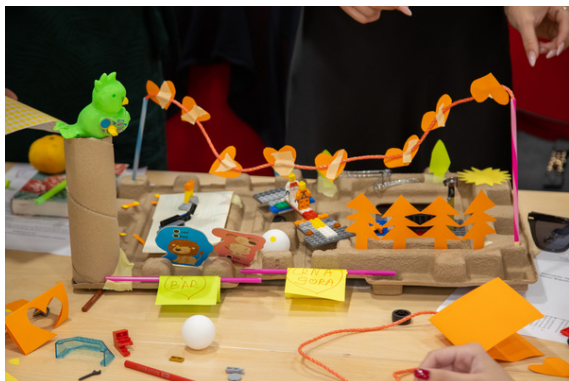
Akcija i participacija: Građanski aktivizam, lokalne inicijative i saradnja između različitih sektora prepoznati su kao ključni za jačanje društvene kohezije. Institucije, civilno društvo, NVO sektor, političari na lokalnom nivou i obrazovni sistem imaju ključnu ulogu. Učesnici/ce su istakli značaj obrazovanja, medija i zajedničkih aktivnosti u promociji međusobnog razumijevanja i solidarnosti.

Odgovornost: Učesnici/ce smatraju da je društvena kohezija kolektivna odgovornost. Svako treba doprinositi u skladu sa svojim mogućnostima, dok su naveli da su obrazovni sistem i porodica ključni za promovisanje aktivnog učešća u društvu.

Izazovi i prepreke: Učesnici su prepoznali prepreke koje ugrožavaju društvenu koheziju, uključujući negativan narativ od strane političkih i medijskih aktera, društvene i ekonomske razlike, nedostatak empatije i građanskog aktivizma, marginalizaciju određenih grupa i lošu komunikaciju među različitim akterima.

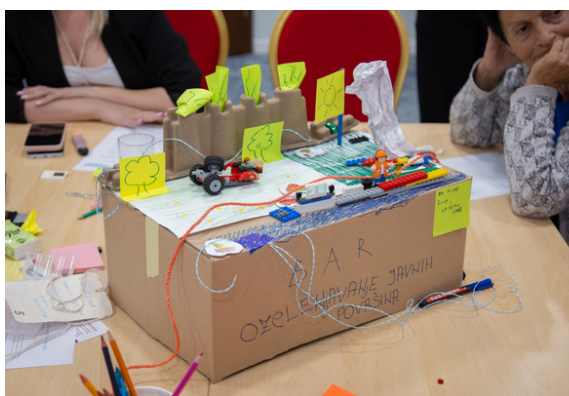
Kako građani/ke zamišljaju idealan grad?

Učesnici/e događaja u Baru su, kroz igricu modelovanja, predstavili viziju Bara.

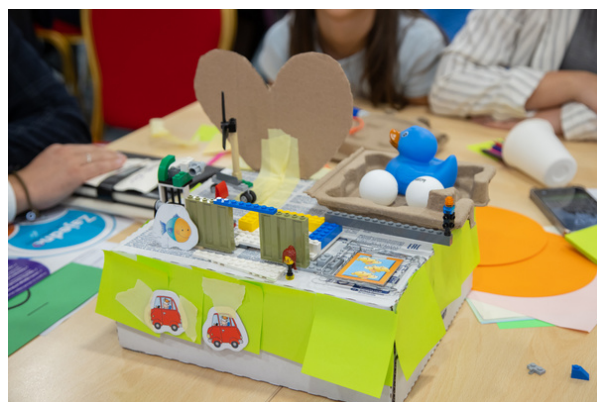
Nema govora mržnje, diskriminacije i nasilja, a promovišu se različitosti: Bar je grad bez govora mržnje, vršnjačkog nasilja i maltretiranja, gdje se poštuju sve razlike – rodne, seksualne, vjerske, nacionalne i druge. Bar je grad gdje su svi dobrodošli, svi jednako poštovani i grad u kome se promoviše harmonija među različitim kulturama.

Bar je zajednica sa snažnim građanskim duhom, gdje ljudi aktivno učestvuju u donošenju odluka, preuzimaju odgovornost i međusobno se podržavaju. Transparentno upravljanje opštinom, otvorena komunikacija i efikasno rješavanje izazova su ključni elementi ove vizije. Posebno je naglašena uloga mladih, koji bi kroz obrazovne prilike i platforme bili osnaženi da oblikuju budućnost grada.

Bar je ekološki grad, sa ekološki osviješćenim građanima – grad sa održivim urbanim planiranjem, integracijom zelenih površina u gradski prostor i promocijom obnovljivih izvora energije. Bar je grad u kojem je infrastruktura prilagođena biciklistima, a reciklaža zauzima važno mjesto u svakodnevicu.

Postoje inkluzivni prostori i međugeneracijska saradnja: Bar je grad u kojem postoje inkluzivni javni prostori, poput zajedničkih centara, kreativnih hubova i mjesta za okupljanje. Bar je grad u kojem stariji i mladi rade zajedno na ostvarivanju zajedničkih ciljeva, čime se gradi snažnija povezanost unutar zajednice.

U idealnom Baru...

Uzevši sve ovo u obzir, građani/ke zamišljaju idealan Bar kao inkluzivnu i održivu zajednicu koja slavi različitosti, osnažuje građane svih generacija i promoviše ekološku odgovornost. Transparentnost, participacija i zajednička odgovornost ključni su za izgradnju grada u kojem su svi dobrodošli i poštovani, a prirodni resursi očuvani za buduće generacije.

Učesnici/e su bili ponosni što su dio grada koji se ističe kao grad bogate kulturne i prirodne baštine, gdje harmonija različitosti, mediteranska klima i snažan osjećaj zajedništva oblikuju njegovu posebnost. Njegova multikulturalnost, historijsko nasljeđe i turistički potencijal – od Stare masline i Starog grada do živopisnih manifestacija poput Barskog ljetopisa – predstavljaju resurs i temelje za dalji razvoj.

Diskusiju i prezentacije građana/ki zabilježili su i ilustratori iz umjetničkog ateljea PROPUH.

Koji su najveći izazovi sa kojima se Bar suočava u očuvanju društvene kohezije?

Vršnjačko nasilje u školama

Rasprostranjenost vršnjačkog nasilja postala je urgentno pitanje nakon teškog incidenta u Baru, gdje je srednjoškolac zadobio ozbiljne povrede u napadu grupe vršnjaka na školskom terenu, a ljekari su se borili za njegov život. Identifikovani uzroci izazova uključuju manjak pažnje unutar porodice, nedostatak adekvatne komunikacije između vaspitno-obrazovnih ustanova i roditelja, kao i zabrinjavajuću izloženost digitalnom nasilju bez odgovarajućeg nadzora. Ovaj problem dodatno produbljuje nestrukturiran pristup problemu i nedostatak stručnog kadra koji bi sistemski pristupio njegovom rješavanju. Posljedice su ozbiljne i dugoročne – od narušenog psihofizičkog zdravlja djece, nesigurnosti, izolovanosti, anksioznosti i depresije, pa sve do smanjenog školskog uspjeha i gubitka samopouzdanja.

Takođe, društvena dezintegracija uzrokovana stigmatizacijom i marginalizacijom djece dodatno otežava njihovu socijalizaciju i doprinosi eskalaciji nasilja. Faktori koji usložnjavaju ovaj izazov uključuju nedovoljnu edukaciju o vršnjačkom nasilju, nedosljednu primjenu politike nulte tolerancije na nasilje, ukorijenjene patrijarhalne vrijednosti i predrasude, kao i manjak efikasnih mehanizama za rješavanje maloljetničke delinkvencije. Dugoročne posljedice po društvo su devastirajuće – narušena društvena kohezija, povećana stopa mentalnih oboljenja i normalizacija nasilnog ponašanja dovode do sistemskog kršenja dječijih prava i stvaranja nesigurnog okruženja, što iziskuje reakciju svih relevantnih aktera.

Širenje govora mržnje na društvenim mrežama

Učesnici/e su ukazali na negativan uticaj medija i društvenih mreža, koji, kroz necenzurisane sadržaje, senzacionalističko i selektivno izvještavanje, te nekontrolisane komentare, podstiču mržnju i polarizaciju u društvu. Nedostatak edukacije o mentalnom zdravlju, posebno u kontekstu uticaja digitalnih platformi na ponašanje i emocionalnu stabilnost, dodatno pogoršava situaciju. Ove okolnosti ozbiljno pogađaju zajednicu, dovodeći do sve veće apatije, anksioznosti i depresije, socijalne izolacije, manjka samopouzdanja i alarmantnog rasta stope suicida među mladima.

Dodatno se normalizuje nasilno ponašanje koje se inicijalno manifestuje u digitalnom prostoru, ali se sve češće prelijeva i u svakodnevni život. Kombinacija vršnjačkog nasilja i destruktivnog uticaja digitalnih medija doprinosi postepenom urušavanju vrijednosti zajednice koje doprinose opštem dobru, što zahtijeva hitne i sveobuhvatne mjere prevencije, edukacije i institucionalnog djelovanja.

Nedovoljna participacija građana u donošenju odluka

Nedovoljna participacija građana/ki u procesima donošenja odluka predstavlja ozbiljan izazov za demokratski razvoj zajednice, jer direktno utiče na kvalitet života i legitimitet donesenih odluka. Ovaj problem proizlazi iz percepcije građana da njihovo mišljenje nema značajan uticaj na konačne odluke, što dodatno podstiče društvenu pasivnost. Iako formalni mehanizmi za građansko učešće postoje, njihova primjena često ostaje deklarativna, bez stvarne inkluzivnosti i konkretnog uticaja na procese odlučivanja. Nedostatak motivacije za uključivanje, kao i ograničena informisanost o mogućnostima participacije, dodatno otežavaju angažman građana, dok istovremeno odsustvo kontinuirane edukacije o demokratskim procesima i pravima doprinosi pasivnosti društva.

Potreba za unapređenjem efikasnosti i transparentnosti rada javnih institucija

Učesnici su ukazali na sistemsku neefikasnost i izraženu politizaciju javnih institucija koje predstavljaju ozbiljan izazov koji podriva povjerenje građana. Prekomjerno zapošljavanje kadra bez adekvatnih kvalifikacija i stavljanje partijskih interesa ispred javnog dobra direktno utiče na kvalitet pruženih usluga i efikasnost institucija. Nedovoljna valorizacija stručnog kadra dovodi do odliva talentovanih profesionalaca, čime se dodatno smanjuje kapacitet institucija za donošenje i sprovođenje kvalitetnih politika. Istovremeno, ograničena informisanost građana i smanjena transparentnost u radu institucija stvaraju prostor za manipulaciju i institucionalnu pristrasnost, čime se dodatno narušava društvena kohezija. Dugoročne posljedice ovakvog sistema uključuju produbljivanje društvenih nejednakosti, ekonomsku nestabilnost i nepovjerenje u institucije, što u konačnici usporava razvoj zajednice i otežava izgradnju odgovorne i efikasne uprave.

Neprilagođenost nastave za učenike/ce iz stranih zajednica

Postojeći obrazovni sistem nije dovoljno prilagođen različitim potrebama učenika, posebno djece stranog porijekla, što predstavlja značajnu prepreku njihovom akademskom napretku i integraciji u društvo. Ključni izazovi uključuju neprilagođene nastavne metode koje ne prate savremene obrazovne prakse, preobimno gradivo koje ne razvija praktične vještine i ograničenu primjenu digitalnih tehnologija u nastavi. Jezička barijera dodatno otežava praćenje nastave i socijalizaciju, što može dovesti do slabijih akademskih rezultata i osjećaja izolovanosti.

Nedostatak interkulturalnog pristupa u nastavi produbljuje kulturološki jaz, dok pedagoška nepripremljenost nastavnog kadra za rad sa djecom iz međunarodnih zajednica dodatno otežava obrazovni proces. Takođe, nastavnici često nemaju adekvatne alate i obuke za efikasno korišćenje digitalnih tehnologija, koje danas igraju ključnu ulogu u obrazovanju i pripremi učenika za tržište rada. Ovakva situacija dovodi do dvostruke marginalizacije – akademske, kroz slabije obrazovne ishode, i socijalne, kroz otežanu integraciju u lokalnu zajednicu.

Nedostatak kvalitetnih programa/sadržaja za mlade

Bar se suočava sa značajnim izazovima u pogledu nedovoljno razvijene infrastrukture i programa za mlade, što direktno utiče na njihov kvalitet života, društvenu integraciju i razvoj. Odsustvo adekvatnih kulturnih, sportskih i edukativnih sadržaja ograničava mogućnosti za kvalitetno i strukturirano provođenje slobodnog vremena. Izostanak besplatnih kreativnih i edukativnih programa umanjuje prilike za lični i profesionalni razvoj mladih, dok nedostatak uređenih zona za rekreaciju otežava socijalizaciju i doprinosi osjećaju izolovanosti. Ovakvo stanje otvara prostor za razvoj negativnih društvenih pojava, uključujući porast vršnjačkog nasilja, smanjenu zainteresovanost za obrazovanje i opštu društvenu apatiju. Dugoročno, ovakva situacija može dovesti do iskrivljenih obrazaca ponašanja i vrijednosti kod mladih, čime se ugrožava njihov pravilan psihosocijalni razvoj i mogućnost kvalitetne integracije u društvo.

Nedostatak građanskog aktivizma

Nedostatak građanskog aktivizma predstavlja ključni faktor koji dodatno produbljuje demokratski deficit i ograničava mogućnost unapređenja društvenih procesa. U kombinaciji sa niskim nivoom građanske participacije i nepovjerenjem u institucije, ovaj problem doprinosi stvaranju zatvorenog kruga društvene apatije. Građani često gube vjeru u mogućnost pozitivnih promjena, što rezultira njihovom pasivnošću i nezainteresovanošću za ključna društvena pitanja.

Nedostatak aktivnog angažmana dovodi do površnog sagledavanja problema u zajednici i otežava donošenje adekvatnih rješenja, dok istovremeno nedostatak građanskih inicijativa usporava napredak i održivi razvoj. Dugoročne posljedice uključuju urušavanje demokratskih vrijednosti, slabljenje mehanizama društvene kontrole i dodatnu demotivaciju građana za bilo kakav oblik aktivnog angažmana.

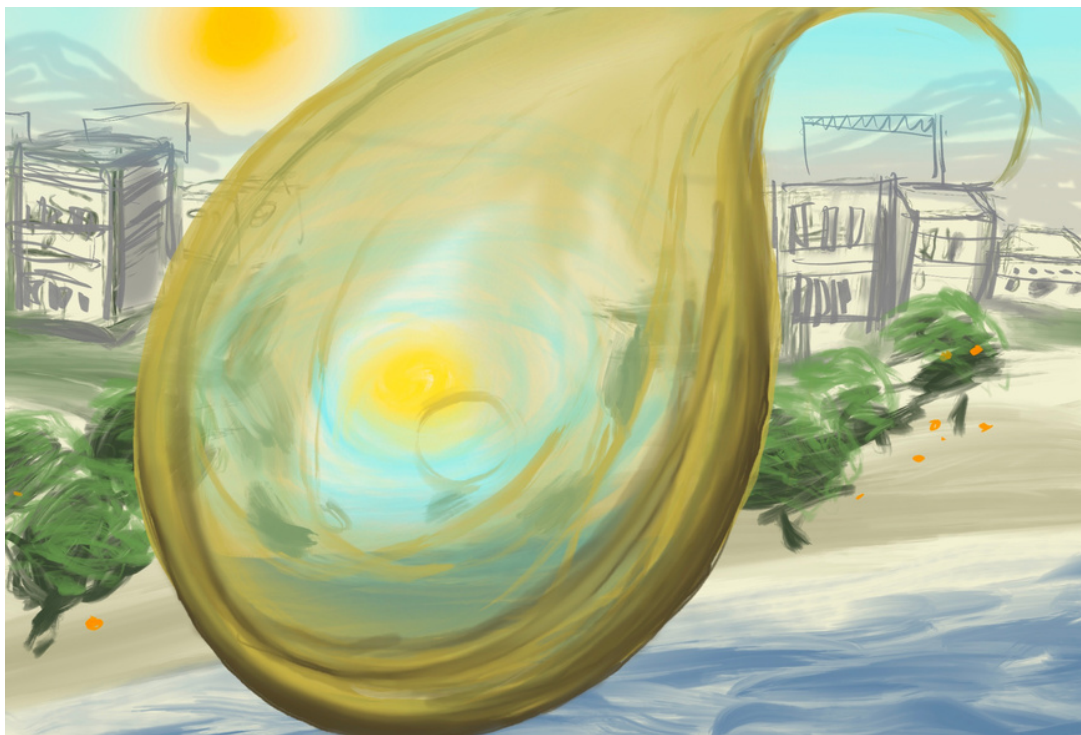
Društvena nejednakost i marginalizacija Romkinja

Višestruka diskriminacija Romkinja predstavlja ozbiljan društveni problem koji proizlazi iz njihovog dvostrukog marginalizovanog položaja – kao pripadnica romske zajednice i kao žena. Ova kombinacija otežava njihov pristup obrazovanju, zdravstvenoj zaštiti i ekonomskim mogućnostima, čime se dodatno produbljuje njihova društvena isključenost. Maloljetnički brakovi i rano napuštanje školovanja posebno su izraženi problemi koji dovode do obrazovne deprivacije, ograničavajući životne izbore i mogućnosti mladih Romkinja.

Ekonomska zavisnost, često uslovljena nedostatkom obrazovanja i profesionalnih vještina, primorava mnoge na nesigurne izvore prihoda, poput prosjačenja, dok istovremeno ograničen pristup zdravstvenim uslugama, naročito u oblasti reproduktivnog zdravlja, dodatno ugrožava njihovu dobrobit. Višestruka diskriminacija, koja se istovremeno zasniva na etničkoj pripadnosti i rodnoj neravnopravnosti, stvara dodatne prepreke za njihovu integraciju u društvo. Ovakva situacija rezultira međugeneracijskim prenošenjem siromaštva i socijalne isključenosti, čineći marginalizaciju Romkinja dugoročnim problemom koji se ne može riješiti bez sveobuhvatne systemske podrške i ciljanih intervencija usmjerenih na obrazovanje, ekonomsko osnaživanje i unapređenje zdravstvene zaštite.

Ekološki rizici usljed neadekvatnog pretovara opasnog tereta u Luci Bar

Neadekvatno upravljanje opasnim teretom u Luci Bar i Port of Adria predstavlja ozbiljan ekološki i zdravstveni problem koji ugrožava lokalno stanovništvo, lučke radnike i cjelokupan ekosistem. Posebno zabrinjavajuće su posljedice nepravilnog rukovanja opasnim materijama, koje mogu dovesti do zagađenja vazduha, tla i vode, a samim tim i do dugoročnih negativnih posljedica po zdravlje ljudi i biodiverzitet. Nepravilno skladištenje i transport opasnih materija povećava rizik od ekoloških incidenata, dok dugoročna izloženost toksičnim supstancama može rezultirati ozbiljnim zdravstvenim komplikacijama kod radnika i stanovništva u neposrednoj blizini. Dodatno, smanjenje kvaliteta života i narušavanje životne sredine može podstaći demografski odliv lokalnog stanovništva, što bi imalo negativne posljedice po ekonomski i socijalni razvoj regije. Ključni izazovi u ovoj oblasti uključuju nedostatak adekvatnih sigurnosnih protokola, nedovoljnu primjenu međunarodnih standarda za rukovanje opasnim teretom i ograničenu kontrolu nad potencijalnim ekološkim incidentima. Rješavanje ovog problema zahtijeva hitne i konkretne mjere koje uključuju strožu regulaciju pretovara opasnog tereta, jačanje zaštitnih mjera za radnike i stanovništvo, unapređenje ekoloških standarda i uvođenje efikasnih mehanizama za monitoring i prevenciju ekoloških rizika. Obezbjedivanje održivog i sigurnog sistema upravljanja opasnim teretom ključno je za zaštitu zdravlja ljudi, očuvanje životne sredine i osiguravanje dugoročnog ekološkog i ekonomskog balansa u Baru.

Smanjenje osjećaja zajedništva i solidarnosti među mladima

U savremenom crnogorskom društvu sve je izraženiji trend slabljenja solidarnosti i autentičnih prijateljskih veza među mladima, što se odražava na kvalitet međuljudskih odnosa i ukupnu socijalnu koheziju unutar ove populacije. Ova pojava manifestuje se kroz odnose u kojima digitalna komunikacija sve više zamjenjuje direktnu interakciju, što dovodi do gubitka bliskosti i prevlasti površnih poznanstava nad dubljim prijateljstvima. Istovremeno, erozija vrijednosti poput uzajamne pomoći, podrške i lojalnosti, u kombinaciji s dominacijom materijalnih nad humanim vrijednostima, dodatno slabi povezanost mladih.

Socijalna fragmentacija ogleda se u formiranju zatvorenih društvenih grupa i podjelama prema ekonomskom statusu, mjestu stanovanja ili obrazovanju, dok pretjerana individualizacija i fokus na lični uspjeh često dovode do zanemarivanja potreba zajednice i kolektivnog dobra. Posebno zabrinjava i primjetan pad empatije među mladima, što rezultira smanjenom spremnošću za razumijevanje tuđih problema, pružanje pomoći i aktivno učestvovanje u rješavanju društvenih izazova. Ovakav trend ne samo da otežava izgradnju zdravih i stabilnih međuljudskih odnosa, već dugoročno može oslabiti društvenu koheziju i umanjiti spremnost mladih za saradnju, zajedničko djelovanje i izgradnju inkluzivnijeg i solidarnijeg društva.

Prijedlozi građana

U nasravku foruma, učesnici/ce su razvijali konkretne prijedloge za rješavanje prepoznatih izazova. Predložene ideje su sistematizovane u četiri nivoa djelovanja: individualni, koji se odnosi na doprinos pojedinaca u rješavanju izazova; grupni, koji obuhvata ulogu formalnih i neformalnih građanskih inicijativa, nevladinih organizacija u rješavanju izazova; lokalni, koji definiše ulogu opštinskih organa, uključujući sekretarijate, službe i privredna preduzeća u vlasništvu opštine; te nacionalni, koji se odnosi na mjere koje Vlada Crne Gore može preduzeti kako bi podržala rješavanja ključnih problema. Ovakav pristup omogućava sveobuhvatno sagledavanje problema i kreiranje konkretnih rješenja kroz multisektorsku saradnju. Slijedi lista ideja po izazovima. Predložena rješenja odražavaju i naglašavaju značaj koordinisanih napora u svim sektorima društva. Posebno treba staviti naglasak na angažovanje mladih, socijalnu inkluziju, građansku participaciju i institucionalnu odgovornost u svim identifikovanim oblastima izazova.

Vršnjačko nasilje u školama

> Individualni nivo

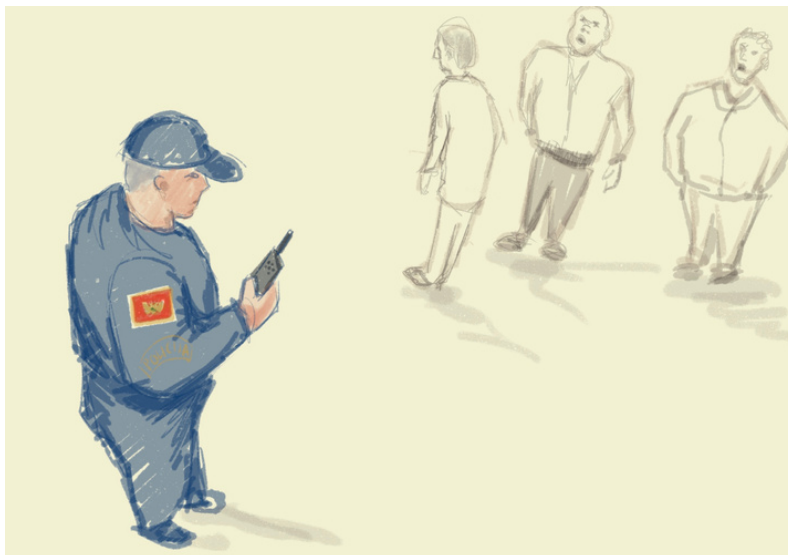
Razvijaću vještine za prepoznavanje različitih oblika nasilja (fizičko, psihičko, cyber nasilje);

Aktivno ću učestvovati u školskim kampanjama protiv nasilja kroz vršnjačke radionice

Reagovaću na nasilje prijavljivanjem odgovornim osobama/institucijama umjesto pukog posmatranja;

Izbjegavaću situacije koje mogu dovesti do eskalacije nasilja;

Na časovima odjeljske zajednice, otvoreno ću govoriti o svojim iskustvima sa nasiljem.

> Grupni nivo

Osnivanje specijalizovanih grupa za podršku žrtvama nasilja kroz psihološku i pravnu pomoć;

U saradnji sa medijima kreirati edukativne programe i kampanje o značaju prevencije nasilja;

Podsticanje osnivanja nevladinih organizacija usmjerenih na prevenciju i borbu protiv vršnjačkog nasilja kroz edukaciju, savjetovanje i zagovaranje sistemskih rješenja;

Promovisanje politike nulte tolerancije i zagovaranje unapređenja preventivnih mjera i zaštitnih mehanizama u školama i lokalnoj zajednici;

Implementacija kontinuiranih programa obuke za nastavnike u cilju ranog prepoznavanja znakova vršnjačkog nasilja, efikasne intervencije i aktivnog učešća u prevenciji i rješavanju problem

> Lokalni nivo

Pokretanje foruma, javnih kampanja i okruglih stolova posvećenih vršnjačkom nasilju s ciljem povećanja razumijevanja izazova, razmjene iskustava i predlaganja konkretnih rješenja;

Formiranje multisektorskih timova sastavljenih od psihologa, psihijatra, pedagoga, predstavnika učenika, nastavnika i roditelja, koji bi koordinisano radili na rješavanju slučajeva vršnjačkog nasilja;

Obezbeđivanje adekvatnih prostora za realizaciju edukativnih aktivnosti, savjetovanje i druge inicijative usmjerene na prevenciju nasilja među mladima;

Uspostavljanje lokalne SOS linije za prijavu nasilja u školama, dostupne 24/7, kako bi učenici i roditelji imali siguran kanal za prijavljivanje i pravovremenu podršku u kriznim situacijama.

> Nacionalni nivo

Uvođenje strožih mjera za maloljetnike počinioce nasilja, uz obavezne programe rehabilitacije i resocijalizacije s ciljem prevencije ponavljanja nasilnog ponašanja;

Kreiranje i implementacija nacionalne strategije za prevenciju i zaštitu djece od nasilja, koja bi uključivala multisektorski pristup i dugoročne systemske mjere;

Nastavak programa obaveznog stručnog usavršavanja za nastavnike, koji bi obuhvatao edukaciju o prevenciji nasilja, prepoznavanju rizičnih situacija i primjeni praktičnih tehnika postupanja

Angažovanje školskog policajca koji bi bio prisutan u svim obrazovnim ustanovama radi prevencije i hitnog reagovanja na nasilne incidente;

Jačanje uloge omladinskih klubova u prevenciji vršnjačkog nasilja kroz programe mentorstva, edukativne radionice i aktivno uključivanje mladih u kreiranje sigurnog okruženja;

Širenje govora mržnje na društvenim mrežama

> Individualni nivo

Aktivno ću prepoznavati i prijavljivati govor mržnje nadležnim institucijama i digitalnim platformama, dokumentovati slučajeve i pratiti njihov ishod kako bih doprinio odgovornijem digitalnom prostoru;

Transparentno ću dijeliti informacije o procedurama prijavljivanja govora mržnje i pratiti rezultate prijave kako bih podstakao odgovornost i efikasnost u rješavanju ovih slučajeva.

Učestvovaću u obrazovnim programima koji jačaju svijest o prevenciji govora mržnje, promovišu toleranciju, medijsku pismenost i međukulturno razumijevanje kako bih aktivno doprinio društvenoj koheziji.

Pokretaću i učestvovati u konstruktivnim online dijalozima koji promovišu međusobno razumijevanje, poštovanje različitosti i kulturu nenasilne komunikacije.

Organizovaću i podržavati lokalna udruženja kroz aktivnosti koje okupljaju ljude različitih društvenih grupa i doprinose jačanju zajedništva i međusobnog razumijevanja..

> Grupni nivo

Sprovođenje sistematskog istraživanja o obrascima širenja govora mržnje na društvenim mrežama u Crnoj Gori, s ciljem identifikacije ključnih faktora, trendova i efikasnih strategija za njegovo suzbijanje.

Organizacija obrazovnih i interaktivnih radionica o digitalnoj bezbjednosti i odgovornom korišćenju društvenih mreža, uz distribuciju pratećih edukativnih materijala koji osnažuju učesnike za sigurno i etičko online ponašanje.

Razvoj i implementacija viralnih kampanja protiv govora mržnje, prilagođenih različitim online platformama, s fokusom na efikasnu komunikaciju putem društvenih mreža i angažovanje šire publike.

Organizacija višednevnih edukativnih kampova u prirodi za mlade, koji kombinuju obuku o online bezbjednosti sa timskim i interaktivnim aktivnostima radi jačanja međuljudskih veza i podizanja svijesti o odgovornom digitalnom ponašanju.

Pokretanje međuškolskih sportskih takmičenja i kulturnih događaja koji promovišu toleranciju, međusobno razumijevanje i zajedničke vrijednosti kroz sportsku i kulturnu saradnju mladih iz različitih zajednica.

> Lokalni nivo

Izrada sveobuhvatnih akcionih planova za suzbijanje govora mržnje na lokalnom nivou, koji uključuju konkretne mjere, vremenske okvire, odgovorne aktere i jasno definisane indikatore uspjeha.

Integrisanje i primjena preporuka civilnog sektora u oblastima prevencije govora mržnje, edukacije o toleranciji, promocije inkluzije i poštovanja različitosti, kao i jačanja svijesti o negativnim posljedicama diskriminatornih i nasilnih narativa.

Uspostavljanje namjenskog budžeta za programe prevencije govora mržnje i edukacije o ljudskim pravima, čime bi se osigurala dugoročna podrška inicijativama usmjerenim na izgradnju društva zasnovanog na toleranciji i međusobnom poštovanju.

Promovisanje uspješnih primjera borbe protiv govora mržnje kroz lokalne medije, s ciljem unapređenja svijesti javnosti, inspirisanja pozitivnih promjena i podsticanja aktivnog angažmana građana u prevenciji diskriminacije.

> Nacionalni nivo

Unapređenje zakonskog okvira o elektronskim komunikacijama i cyber bezbjednosti kroz donošenje efikasnijih regulativa i mehanizama zaštite od digitalnog nasilja i govora mržnje.

Jačanje međusektorske saradnje kroz osnivanje međuresornog tijela za koordinaciju aktivnosti usmjerenih na prevenciju i suzbijanje govora mržnje u digitalnom prostoru i offline okruženju.

Pojednostavljivanje procedura za prijavljivanje online nasilja kroz digitalizaciju procesa, jasno definisane nadležnosti i efikasne mehanizme za zaštite onih koji izvrše prijavu;

Razvoj i implementacija nacionalne strategije za suzbijanje govora mržnje, koja bi uključivala konkretne akcije, rokove i mjerljive ciljeve u borbi protiv diskriminatornih i nasilnih narativa.

Uvođenje obrazovnih programa/sadržaja u formalni sistem školstva, s fokusom na prevenciju govora mržnje, razvoj tolerancije, medijsku pismenost i promociju međukulturnog razumijevanja.

Stručno usavršavanje svih zaposlenih u obrazovnim institucijama za prepoznavanje, prevenciju i adekvatno reagovanje na govor mržnje, kroz kontinuirane obuke

Sprovođenje edukativnih programa za učenike o bezbjednom korišćenju interneta i društvenih mreža, s naglaskom na zaštitu od digitalnog nasilja i prepoznavanje potencijalno štetnih sadržaja.

Osnivanje specijalizovanih timova za prevenciju govora mržnje u školama i na fakultetima, koji bi uključivali nastavnike, stručne saradnike i učenike/studente, s ciljem proaktivnog djelovanja

Nedovoljna participacija građana u donošenju odluka

> Individualni nivo

Aktivno ću se baviti pisanjem i sprovođenjem projekata, organizacijom edukativnih programa i mentorstvom mladih, kako bih doprinio/doprinosila osnaživanju pojedinaca i unapređenju zajednice.

Kontinuirano ću širiti svoje lične i profesionalne kapacitete kroz neformalno obrazovanje, učestvujući u relevantnim radionicama, seminarima i treninzima koji doprinose mom stručnom i ličnom razvoju.

Redovno ću volontirati u organizacijama koje se bave konkretnim društvenim izazovima, uključujući pomoć starijima, ekološke inicijative i podršku manjinskim grupama, kako bih aktivno doprinio/doprinosila razvoju inkluzivnosti zajednice.

> Grupni nivo

Promovisati pozitivne primjere mladih koji aktivno doprinose rješavanju društvenih problema, kako bi se podstakao veći angažman mladih i inspirisala zajednica na kolektivno djelovanje.

Jasno definisati ciljeve društvenih inicijativa i njihove koristi za zajednicu, kako bi se osigurala efektivna implementacija, veće učešće građana i dugoročni pozitivan uticaj.

Pokrenuti kampanje na društvenim mrežama koje će podsticati građane na aktivno učešće u procesima donošenja odluka, informisati ih o značaju participacije i promovisati transparentnost i odgovornost institucija, s ciljem jačanja povjerenja i društvene kohezije.

Organizovati festivale i događaje koji povezuju umjetnost i društveni aktivizam, kako bi se kroz kreativne formate podstakla diskusija o važnim društvenim temama i ulozi različitih aktera

> Lokalni nivo

Osnivanje centara za građanski aktivizam koji će pružati sveobuhvatnu podršku kroz: besplatno pravno savjetovanje za građane i aktiviste; mentorstvo u pisanju i realizaciji projekata; psihološku podršku za pojedince angažovane u društvenim inicijativama;

Razviti efikasne mehanizme za uključivanje marginalizovanih grupa u proces donošenja odluka, osiguravajući njihovu ravnopravnu participaciju u kreiranju politika

Kreirati digitalne i fizičke platforme za dijalog između građana i donosilaca odluka, s ciljem unapređenja transparentnosti, participacije i saradnje u procesu kreiranja javnih politika.

> Nacionalni nivo

Jačati saradnju između zajednica i obrazovnih institucija na svim nivoima, kako bi se podstakla građanska odgovornost, društvena inkluzija i aktivno učešće mladih u lokalnim inicijativama.

Razviti i sprovesti nacionalnu strategiju za podršku građanskom aktivizmu, koja bi uključivala konkretne mjere, jasno definisane ciljeve i adekvatan budžet za podršku inicijativama koje doprinose društvenom razvoju i participativnoj demokratiji

Potreba za unapređenjem efikasnosti i transparentnosti rada javnih institucija

> Individualni nivo

Kontinuirano ću se stručno usavršavati kroz formalne i neformalne programe obrazovanja, kako bih unaprijedio/la svoje kompetencije i doprinio/doprinosila profesionalnom razvoju.

Prijavljivaću nepravilnosti u radu institucija nadležnim organima, s ciljem unapređenja transparentnosti i odgovornosti u javnom sektoru.

Aktivno ću učestvovati u javnim raspravama o zapošljavanju i reformama, kako bih doprinio/doprinosila kreiranju kvalitetnijih politika i rješenja koja odgovaraju potrebama zajednice.

Razvijaću profesionalne vještine nezavisno od političke pripadnosti, fokusirajući se na kompetencije koje doprinose mom ličnom i profesionalnom napretku.

➤ Lokalni nivo

Definisati jasne kriterijume za rukovodeće pozicije u javnom sektoru, osiguravajući da kandidati nijesu politički eksponirane ličnosti niti članovi političkih partija, kako bi se unaprijedila profesionalnost i nepristrasnost u radu institucija.

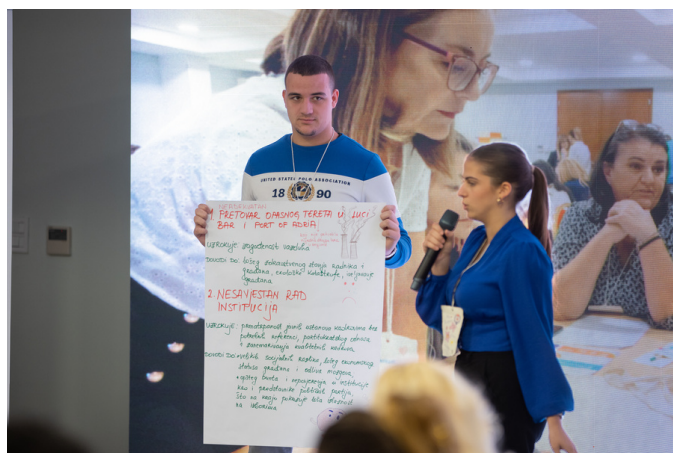
Jasno definisati uslove na javnim konkursima kao što su stručna sprema, radno iskustvo i relevantne kompetencije, te osigurati realne rokove za prijavu kako bi se omogućila ravnopravna dostupnost svih kandidata.

Obezbijediti zapošljavanje zasnovano isključivo na kompetencijama i eliminisati svaki oblik diskriminacije, osiguravajući da radna mjesta ne budu uslovljena vjerskom, nacionalnom, političkom ili bilo kojom drugom pripadnošću, čime se jača princip jednakih mogućnosti za sve građane.

➤ Nacionalni nivo

Uspostaviti program stipendiranja za srednjoškolce s ciljem smanjenja odliva talenata i podsticanja mladih da nastave obrazovanje i profesionalni razvoj u zemlji.

Razviti efikasne mehanizme za sprečavanje partijskog zapošljavanja, uključujući transparentne konkurse, jasne kriterijume selekcije i nezavisne komisije za evaluaciju kandidata, kako bi se osigurao meritokratski pristup zapošljavanju.

Neprilagođenost nastave za učenike/ce iz stranih zajednica

> Individualni nivo

Primjenjivaću interaktivne metode nastave kroz igre, kvizove i digitalne alate kako bih prilagodio/la proces učenja različitim stilovima i potrebama učenika i podstakao/la radoznalost i istraživački duh kod učenika.

Zalagaću se za obezbjeđivanje finansijske i logističke podrške učenicima kako bi mogli ravnopravno učestvovati u vannastavnim aktivnostima i takmičenjima, što će doprinijeti njihovom akademskom i ličnom razvoju.

Sprovodiću sedmična ponavljanja gradiva sa učenicima iz stranih zajednica kroz praktične zadatke i projekte kako bih osigurao/la razumijevanje i primjenu stečenog znanja u realnim situacijama.

Organizovaću posjete lokalitetima koji su povezani sa nastavnim sadržajem, kako bih omogućio/la učenicima da kroz praktično iskustvo steknu širu perspektivu

> Grupni nivo

Organizovati specijalizovane metodičke radionice za nastavnike po predmetima, sa fokusom na primjenu savremenih nastavnih metoda i inovativnih pristupa u obrazovanju.

Uspostaviti sistem redovnih konsultacija između nastavnika i učenika kroz jasno definisane termine van nastave, kako bi se obezbijedila dodatna podrška i individualni pristup svakom učeniku.

Zamijeniti tradicionalne testove primjenom praktičnih projekata i istraživačkih zadataka, čime bi se podsticalo analitičko razmišljanje, kreativnost i praktična primjena stečenog znanja.

Uvesti redovne sesije sa školskim psihologom u cilju praćenja akademskog i emocionalnog napretka učenika, kao i pravovremene identifikacije i rješavanja potencijalnih izazova u razvoju.

Osigurati učešće učenika iz stranih zajednica u radu učeničkog parlamenta, kako bi aktivno učestvovali u donošenju odluka u školama, razvijali odgovornost i građansku participaciju te doprinosili unapređenju školskog okruženja.

> Lokalni nivo

Sistematski analizirati izazove sa kojima se suočavaju ukrajinska i ruska zajednica, kroz otvoren dijalog i pažljivo osmišljene mjere podrške koje odgovaraju njihovim specifičnim potrebama.

Uspostaviti efikasne komunikacione platforme koje omogućavaju redovnu razmjenu informacija i saradnju između škole, roditelja i učenika, s ciljem zajedničkog djelovanja u obrazovnom procesu.

Planirati i realizovati ekskurzije na lokalnom i državnom nivou s ciljem upoznavanja različitih zajednica, kulturno-istorijskog nasljeđa i jačanja međusobnog razumijevanja među učenicima.

Pokrenuti programe razmjene učenika između različitih škola, kako bi se podstaklo međusobno upoznavanje, smanjivanje socijalnog jaza i izgradnja jačih međuljudskih veza

> Nacionalni nivo

Obezbijediti finansijsku podršku projektima usmjerenim na prilagođavanje nastavnih programa potrebama i interesovanjima sve djece, uključujući strane učenike, kako bi se osigurala inkluzivnost i jednaka obrazovna šansa za sve.

Unaprijediti zakonski okvir u oblasti obrazovanja i integracije djece iz inostranstva, oslanjajući se na primjere dobre prakse iz drugih zemalja koje su uspješno implementirale inkluzivne modele obrazovanja.

Sistematski analizirati iskustva drugih zemalja u regionu, kako bi se identifikovale efikasne metode i politike koje mogu doprinijeti unapređenju obrazovne inkluzije i prilagođavanju nastavnih programa različitim potrebama učenika.

Nedostatak kvalitetnih programa/sadržaja za mlade

> Individualni nivo

Aktivno ću se zalagati za sistemsko prepoznavanje talenata i potencijala djece kroz stručnu procjenu psihologa i pedagoga, uz izradu individualnih razvojnih planova koji će podržati njihov akademski i lični napredak.

Oснаžиваћу mlade za samostalno pokretanje inicijativa kroz mentorske programe i edukativne radionice o preduzetništvu i projektnom menadžmentu, kako bih ih motivisao/la na proaktivno djelovanje i razvoj inovativnih ideja.

Aktivno ću uključivati roditelje u kreiranje i sprovođenje kulturnih aktivnosti, od organizacije predstava i koncerata do vođenja kreativnih radionica, kako bih podstakao/la zajednički doprinos razvoju kulturnog života zajednice.

Sprovodiću mapiranje postojećih resursa u lokalnoj zajednici i kreirati vodič za mlade o dostupnim mogućnostima za obrazovni, profesionalni i lični razvoj, kako bih im omogućio/la bolje informisanje i iskorišćavanje prilika.

> Grupni nivo

Uspostaviti redovne tematske radionice u školama sa stručnim predavačima iz oblasti umjetnosti, nauke i tehnologije kako bi se učenicima omogućio razvoj kreativnih i analitičkih vještina.

Formirati besplatne sportske škole sa kvalifikovanim trenerima za različite sportove, čime bi se podstakao zdrav način života, timski duh i inkluzivnost u sportskim aktivnostima

Organizovati mjesečne školske info-sesije o vannastavnim aktivnostima, uz učešće uspješnih pojedinaca iz različitih oblasti, kako bi učenici stekli bolji uvid u mogućnosti i prilike za razvoj

Jačati kapacitete nevladinog sektora kroz obuke i finansijsku podršku u vidu donacija za programe namijenjene mladima, s ciljem unapređenja kvaliteta i dostupnosti omladinskih inicijativa

Kreirati sadržaje usmjerene na aktivniju promociju programa za mlad, kako bi se osigurala veća informisanost i veće učešće mladih u dostupnim programima.

> Lokalni nivo

Uspostaviti godišnji kalendar besplatnih kulturnih događaja uz podršku opštine, uključujući pozorišne predstave, filmske projekcije, festivale i koncerte, kako bi se kultura učinila dostupnom svim građanima i podstakao društveni angažman.

Redovno sprovoditi istraživanja o interesovanjima mladih putem fokus grupa i online anketa, kako bi se kreirali programi i aktivnosti koji odgovaraju njihovim potrebama i podstiču aktivno učešće u zajednici.

Adaptirati postojeće slobodne prostore u omladinske klubove/centre sa raznovrsnim sadržajima, uključujući edukativne, kulturne i sportske aktivnosti, kako bi se mladima obezbijedio kvalitetan prostor za razvoj, druženje i kreativno izražavanje.

Povezati obrazovne institucije sa privrednim sektorom radi organizacije praktične nastave, omogućavajući učenicima i studentima sticanje relevantnih radnih iskustava i lakšu integraciju na tržište rada.

> Nacionalni nivo

Obezbijediti namjenska budžetska sredstva za opštine, usmjerena na razvoj i implementaciju programa koji podstiču aktivno učešće mladih, njihovo osnaživanje i unapređenje kvaliteta života u lokalnim zajednicama.

Uspostaviti sistem za praćenje uspješnosti programa namijenjenih mladima, koristeći jasno definisane i mjerljive indikatore koji omogućavaju evaluaciju efekata i kontinuirano prilagođavanje politika potrebama korisnika.

Formirati međusektorsko tijelo na nacionalnom nivou za koordinaciju aktivnosti u oblasti omladinskih politika, uključujući predstavnike državnih institucija, lokalnih vlasti, privrede i civilnog sektora, kako bi se osigurao usklađen i efikasan pristup razvoju omladinskih inicijativa.

Nedostatak građanskog aktivizma

> Individualni nivo

Aktivno ću se brinuti o životnoj sredini kroz svakodnevne ekološke prakse, uključujući pravilno odlaganje otpada, reciklažu i učešće u lokalnim ekološkim akcijama. Edukovaću članove svoje porodice o značaju očuvanja prirode i zdravih životnih navika

Sistematski ću prenositi znanja i iskustva mlađim generacijama kroz mentorstvo i neformalne razgovore, s posebnim fokusom na građanske vrijednosti, opšte dobro, društvenu odgovornost i aktivno učešće u zajednici.

Prijavljivaću komunalne i infrastrukturne probleme nadležnim službama, pratiti njihovo rješavanje i dijeliti informacije sa zajednicom kako bih doprinio boljem radu institucija, ali i opštem dobru.

> Grupni nivo

Pokrenuti sveobuhvatnu inicijativu za ponovno uvođenje građanskog obrazovanja u školski sistem, s naglaskom na razvoj praktičnih vještina i primjenu stečenog znanja kroz konkretne primjere iz svakodnevnog života.

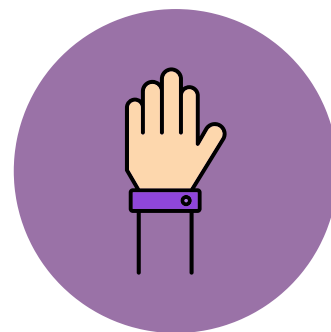
Organizovati redovne radionice o aktivnom građanstvu koje će okupljati različite društvene grupe i starosne kategorije, s ciljem jačanja kritičkog mišljenja, podsticanja građanske participacije i osnaživanja zajednice.

Sprovoditi kreativne performanse na javnim mjestima koji će podsticati društvenu svijest o ključnim izazovima u zajednici, promovisati inkluziju i ohrabrivati građane na aktivno djelovanje.

Organizovati konkretne akcije solidarnosti usmjerene ka ugroženim grupama, uključujući prikupljanje pomoći, volonterske aktivnosti i pružanje podrške ranjivim kategorijama društva.

Podsticati međugeneracijske aktivnosti koje povezuju mlade i starije kroz zajedničke projekte, razmjenu iskustava i međusobno mentorstvo, čime se jača društvena povezanost i međusobna podrška.

Organizovati Živu biblioteku, gdje pojedinci iz različitih društvenih grupa mogu dijeliti svoje životne priče, čime se podstiče razumijevanje, razbijaju predrasude i jača društvena kohezija.

> Lokalni nivo

Sprovesti reformu administrativnih procedura kako bi se pojednostavio i ubrzao pristup građana uslugama lokalne samouprave, uz povećanje transparentnosti i efikasnosti rada institucija.

Uspostaviti savremeni dnevni centar za starije osobe, koji će pružati raznovrsne aktivnosti, socijalnu podršku i prostor za interakciju, čime se poboljšava kvalitet života starijih građana.

Uvesti mehanizme za redovno izvještavanje o radu lokalnih zajednica kroz mjesečne biltene, javne sastanke i digitalne platforme, čime se povećava informisanost građana.

Strateški koristiti multimedijalne sadržaje za informisanje građana, uključujući digitalne bilborde, društvene mreže i interaktivne online kanale, kako bi se obezbijedila pravovremena i dostupna komunikacija o ključnim temama u zajednici.

Javno prepoznavati i promovisati pozitivne primjere građanskog aktivizma kroz medije, događaje i institucionalnu podršku, čime se podstiče veće angažovanje zajednice u društvenim inicijativama.

Razviti kulturne programe za djecu kroz saradnju sa školama, institucijama i umjetničkim organizacijama, s ciljem podsticanja kreativnog izražavanja i pismenosti među mladima.

Uvesti e-platformu za dvosmjernu komunikaciju između građana i lokalnih vlasti, sa jasno definisanim mehanizmima za praćenje realizacije prijedloga i povratne informacije, čime se unapređuje participacija građana u donošenju odluka.

➤ Nacionalni nivo

Unaprijediti kapacitete omladinskog kluba kroz povećanje budžetske podrške, proširenje programa prilagođenih potrebama mladih i uspostavljanje saradnje sa međunarodnim organizacijama radi razmjene znanja i dobrih praksi.

Razviti i implementirati nacionalnu strategiju za promociju volonterizma, koja bi uključivala zakonske podsticaje, institucionalnu podršku i javne kampanje usmjerene na podizanje svijesti o društvenom značaju volontiranja

Razviti i sprovesti nacionalnu strategiju za podršku građanskom aktivizmu, koja bi uključivala konkretne mjere, jasno definisane ciljeve i adekvatan budžet za podršku inicijativama koje doprinose društvenom razvoju, participativnoj demokratiji i, u konačnom, društvenoj koheziji i opštem dobru.

Društvena nejednakost i marginalizacija Romkinja

> Individualni nivo

Pružaću direktnu podršku Romkinjama kako bih ih osnažio/la za ostvarenje svojih ciljeva.

Angažovaću se na obezbjeđivanju pristupa privatnim poslovnim prostorima za stručne obuke, omogućavajući Romkinjama sticanje praktičnog iskustva.

> Grupni nivo

Uspostaviti mrežu kontakata između Romkinja i uspješnih preduzetnika/ca, obrazovnih institucija i potencijalnih poslodavaca kroz redovne sastanke i događaje umrežavanja, s ciljem povećanja mogućnosti za zapošljavanje i profesionalni razvoj.

Organizovati programe za razvoj vještina prilagođenih potrebama tržišta rada, uključujući digitalne kompetencije, zanatske vještine i preduzetništvo, kako bi se povećala zapošljivost i ekonomska samostalnost Romkinja.

Formirati grupe za uzajamnu podršku u kojima Romkinje mogu dijeliti iskustva, razmjenjivati savjete i osnaživati jedna drugu kroz zajedničko učenje i međusobnu motivaciju.

Razviti specijalizovane kurseve koji kombinuju stručno usavršavanje sa opismenjavanjem i učenjem crnogorskog jezika, kako bi se unaprijedile komunikacione vještine neophodne za tržište rada

> Lokalni nivo

Obezbijediti namjenska sredstva iz opštinskog budžeta za programe ekonomskog osnaživanja Romkinja, s ciljem povećanja njihove zapošljivosti i finansijske samostalnosti.

Formirati poseban tim u okviru nadležnog sekretarijata koji bi pružao institucionalnu podršku Romkinjama u oblastima obrazovanja, zapošljavanja, socijalne zaštite i pravne pomoći.

Organizovati obuke za deficitarna zanimanja, uz obezbjeđivanje prevoza i brige o djeci tokom trajanja obuke, kako bi se omogućilo aktivno učešće Romkinja u procesima stručnog osposobljavanja.

Osigurati besplatnu pravnu pomoć Romkinjama pri pribavljanju ličnih dokumenata i radnih dozvola, čime bi se smanjile administrativne barijere za njihovo aktivno uključivanje u društvo i tržište rada.

Uvesti mjesečne stipendije za polaznice programa stručne obuke kao motivacioni faktor koji bi povećao njihovu uključenost i uspješnost u procesu obrazovanja i osposobljavanja.

Osigurati transparentno finansiranje NVO projekata koji doprinose osnaživanju Romkinja, uz redovnu evaluaciju efekata uložених sredstava radi postizanja održivih i mjerljivih pozitivnih promjena.

> Nacionalni nivo

Razviti prilagođene obrazovne programe koji uzimaju u obzir specifične potrebe i izazove sa kojima se suočavaju Romkinje, uključujući fleksibilno organizovanu nastavu i dvojezičnu podršku, kako bi se povećala njihova uključenost u obrazovni sistem.

Obezbijediti dodatno finansiranje škola koje implementiraju posebne programe integracije, uključujući sredstva za angažovanje asistenata u nastavi radi pružanja podrške Romkinjama.

Uspostaviti sistemsku psihološku podršku kroz mrežu stručnjaka specijalizovanih za rad sa marginalizovanim grupama, kako bi se Romkinjama pružila adekvatna emocionalna i psihosocijalna pomoć tokom obrazovanja i profesionalnog osnaživanja.

Kreirati posebne programe zapošljavanja, uključujući subvencije za poslodavce koji zapošljavaju Romkinje, kao i programe mentorstva na radnom mjestu radi njihovog lakšeg prilagođavanja radnom okruženju i dugoročnog profesionalnog razvoja.

Panel diskusija i dalji koraci

Na završnoj panel diskusiji su učestvovali potpredsjednica Opštine Bar, gđa Tanja Spičanović, predstavnik UNDP, gđa Tamara Čirgić i predstavnik UNESCO, gđa Milica Nikolić. Panel je bio prilika da se predstave dalji koraci kad je u pitanju sprovođenje inicijativa u oblasti jačanja društvene kohezije.

Predstavnik Opštine Bar istakla je posvećenost lokalne samouprave podršci projektima koji doprinose jačanju društvene kohezije, s posebnim akcentom na prevenciju vršnjačkog nasilja. Prepoznata je potreba za edukacijom roditelja kao ključnim polazištem u rješavanju ovog izazova. Takođe, opština se obavezala na direktnu podršku prioritetnim projektima proisteklim iz ovog dijaloga, uz aktivno angažovanje lokalnih organizacija u implementaciji aktivnosti.

Predstavnik UNDP je najavila organizovanje laboratorije za inovacije u oblasti društvene kohezije, koja će služiti kao platforma za razvoj i testiranje konkretnih rješenja za lokalne izazove koji su prepoznati tokom dijaloga. Laboratorija će biti usmjerena na mjerljive rezultate i praktične intervencije, umjesto teorijskih diskusija, s planiranim početkom rada u februaru 2025. godine i neke od ideja koje budu kreirane tokom tog procesa će biti finansijski podržane tokom 2025. godine. UNDP je prepoznao važnost šireg angažovanja aktera i koordinacije lokalnih inicijativa sa nacionalnim politikama. U tom cilju, najavljeno je organizovanje nacionalnog dijaloga tokom proljeća 2025. godine, kako bi se osigurala institucionalna podrška i usklađenost lokalnih prioriteta sa strateškim ciljevima na nacionalnom nivou.

Predstavnik UNESCO je prezentovala inicijativu za jačanje obrazovnih kapaciteta kroz sveobuhvatan program medijske pismenosti, prilagođen potrebama digitalne ere. Najavila sprovođenje specijalizovanih programa obuke, uz planiranu integraciju medijske pismenosti u formalne obrazovne kurikule, čime bi se obezbijedio dugoročan i održiv pristup izgradnji digitalnih kompetencija među mladima.

Ove inicijative predstavljaju ključne korake ka izgradnji kohezivnijeg društva, kao i jačanju inkluzivnog dijaloga između svih relevantnih aktera.

Povelja učesnika/ca o društvenoj koheziji

Svakog dana ću uputiti lijepu riječ!

Baviću se volonterizmom.

Pomagaću starijim ljudima.

Ukloniću sav otpad u kvartu.

Uvijek ću uključivati svakog člana svake grupe u rad.

Obući ću tuđe cipele i pokušati da shvatim potrebe drugih.

Nastaviću da budem dio ovakvih događaja.

Biću društveno odgovoran građanin.

Širiću ljubav.

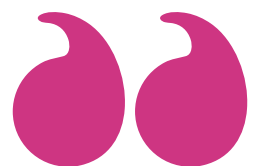
Nastavljamo ozelenjavanje Bara i Crne Gore.

Pružaću podršku žrtvama vršnjačkog nasilja.

+15%

Neću više da kasnim, poštujem tuđe vrijeme i strpljenje.

Biću bolji komšija nego sad.

Biću više pristupačna, komunikativna i činiću dobro.

Vaspitaću djecu da budu dobri ljudi i da poštuju ostale.

Čuvaću prirodu i voditi računa o III-9.

Radiću sa sugrađanima svih generacija na stvaranju kohezije.

Materijale s ***Barskog dijaloga***, kao i detalje o programu ***Zajedno za opšte dobro***, pronađite na linku ispod.

Za sva dodatna pitanja, možete nas kontaktirati na
info@opstedobro.me.

#zajednozaopstedobro